

UMBERTO ECO
UR-FASCISM

„Život, to je to, co ještě (nebo stále) nelze, anebo nemůžeme pochopit, proto neexistuje žádný předchozí plán, význam, anebo vysvětlení.“

Ur-fascism je původně název krátkého textu, který pronesl v roce 1995 italský spisovatel a filozof Umberto Eco na půdě americké Kolumbijské univerzity. Český čtenář má možnost se vůbec poprvé setkat s jeho kompletním českým překladem v rámci uvedení stejnojmenného projektu, za nímž stojí herec a performer Jakub Gottwald. Stejnojmennou práci se tak odkazuje k textu jako k jedné z možných interpretačních linií, jako jedné z možných cest, po nichž se lze vydat, než vás pohltí labyrint otázek. O co se vlastně Gottwald pokouší, o jaké otázky se jedná?

Objevitel nemůže vědět, co objevuje, dokud to neobjeví, a zdá se, že toto vedení myšlenky působí už dávno předtím, než si dotyčný vůbec uvědomí, k čemu by rád dospěl. Jak a proč se to děje, zůstává stále záhadou. Ale právě ona procesualita je důvodem, proč každé dílo, které se zabývá povahou řádu a pokouší se zkoumat jeho vzorce, nemůže být pro jeho autora triviální.

Další možností je připustit si, že situace, v níž se nacházíme, je tak špatná, že i řada nejbystřejších vzdává snahu hledat něco lepšího. Gottwald se ale ve své nové práci snaží ukázat, že podstatou všech našich problémů je špatné myšlení. A jedinou – logickou – cestou ven je hledání myšlení lepšího.

Aleš Čermák

UMBERTO ECO UR-FASCISM

22. červen 1995

UR-FAŠISMUS

Umberto Eco

Roku 1942 jsem ve svých deseti letech obdržel První provinční cenu lidské mládeže (povinně-dobrovolné soutěže mladých italských fašistů – čili veškeré italské omladiny). Krásně řečnický jsem rozebral téma „Měli bychom padnout za slávu Mussoliniho a nesmrtelný osud Itálie?“ Má odpověď byla kladná. Byl jsem chytrý chlapec.

Dva roky mládí jsem strávil po boku SS, fašistů, Republikánů a partyzánů. Stříleli jeden na druhého a já se naučil těm kulkám vyhýbat. Prospělo mi to.

V dubnu 1945 partyzáni obsadili Milán. Dva dny poté dorazili do nedalekého městečka, kde jsem tehdy žil. Nemohli jsme se jich dočkat. Hlavní náměstí bylo plné lidí, kteří zpívali, mávali vlajčkami a dovolávali se Mima, místního partyzánského vůdce. Mimo byl bývalý *maresciallo* Karabiniérů. Připojil se k podporovatelům generála Badoglia, Mussoliniho nástupce, a během prvních střetů s Mussoliniho zbývajícími silami přišel o nohu. Mimo se ukázal davu na balkóně radnice. Byl sinalý, opíral se o berli a jednou rukou se snažil dav zklidnit. Čekal jsem, co nám poví, protože jsem celé dětství poslouchal skvělé Mussoliniho proslovy, jejichž význačné pasáže jsme se museli nazpaměť učit ve škole. Ale

ono ticho. Mimo nakonec promluvil krákavým, sotva slyšitelným hlasem. Řekl, „Občané, přátelé, po tolika bolestných obětech... jsme konečně zde. Sláva těm, kdo padli za svobodu.“ A to bylo celé. Zase zašel dovnitř. Dav zařval, partyzáni pozdvihli pušky a vystřelili slavnostní salvu. My děti jsme vyběhly sesbírat patrony, cenné to komodity, ale já se zároveň dozvěděl, že svoboda projevu znamená i svobodu od projevu.

Pár dní nato jsem uviděl první americké vojáky. Byli to Afroameričané. První Amík, se kterým jsem se kdy seznámil, byl černocho Joseph, který mi představil Dicka Tracyho a komiks *Li'l Abner*. Komiksy měl všechny barevné a hezky mu voněly.

Jeden ze strážníků (major nebo snad kapitán Muddy) byl hostem u rodiny, s jejímiž dvěma dcerami jsem chodil do školy. Seznámil jsem se s ním u nich na zahradě, kde s kapitánem Muddym hlouček slečen mluvil lánanou francouzštinou. Kapitán Muddy také mluvil trochu francouzsky. Můj první obraz amerických osvoboditelů tak měl navzdory tolika bílým tvářím v černých košilích podobu kultivovaného černocho v žlutozelené uniformě, který okouzluje dámy slovy: „*Oui, merci beaucoup, Madame, moi aussi j'aime le champagne...*“ Šampaňské bohužel neměl, ale zato mi dal kapitán Muddy první kousek žvýkačky Wrigley's Spearmint, kterou jsem žvýkal od rána do večera. Na noc jsem si ji dával do sklenice s vodou, abych ji měl na druhý den zase čerstvou.

V květnu se k nám doneslo, že válka skončila. Mír byl zvláštní pocit. Nekonečná válka prý byla pro mladé Italy normální stav. V následujících měsících jsem se dozvěděl, že odboj byl nejenom místní jev, ale více méně evropský. Naučil jsem se nová zajímavá slova jako třeba *réseau, maquis, tajná policie, Rote Kapelle* nebo *varšavské ghetto*. Uviděl jsem první fotografie holokaustu a pochopil jeho význam ještě předtím, než jsem se naučil to slovo. Uvědomil jsem si, od čeho nás osvobodili.

Lidé v mojí zemi dnes přemýšlejí, jestli měl odboj nějaký reálný vojenský dopad na výsledek války. Ta otázka je pro moji generaci irelevantní: Nám byl morální a psychologický význam odboje všem okamžitě jasný. Brali jsme to jako znak cti, že jsme coby Evropané jen pasivně nečekali, až nás někdo přijde osvobodit. A mladí Američané, kteří platili vlastní krví za naši obnovenou svobodu, zase nacházeli útěchu v tom, že se za bojovou čarou nacházeli Evropané, kteří jim spláceli dluh takhle dopředu.

Někteří lidé v mojí zemi dnes tvrdí, že si mýtus o odboji vymysleli komunisti. Pravda sice je, že si komunisti myšlenku odboje přivlastnili jako osobní majetek, protože v něm hráli docela klíčovou roli, pamatují si ale, že partyzáni nosili šátky různých barev. Po nocích jsem měl zapnuté rádio – okna zavřená, stísněný prostor s vyhozeným proudem matně ozářený – a poslouchal zprávy, které partyzánům posílaly Hlasy Londýna. Byly zároveň kryptické a poetické (I slunce vychází, růže pokvetou.) a vět-

šina z nich byla „*messaggi per la Franchi*“. Kdosi mi pošeptal, že Franchi byl vůdce nejsilnější tajné sítě v severozápadní Itálii, muž legendární odvahy. Franchi (jehož pravé jméno znělo Edgardo Sogno) byl monarchista a tak zavilý anti-komunista, že se po válce přidal ke krajně pravicovým partajím a dostal na starost spolupráci na převratových projektech. Koho to ale trápí? Sogno nadále zůstává mým dětským hrdinou. Svoboda byla společným cílem lidí všech různých barev.

Někteří lidé v mojí zemi dnes říkají, že válka za nezávislost byla ve skutečnosti tragickým obdobím rozvratu a že nepotřebujeme nic než celonárodní smír. Vzpomínky na ty ohavné roky by se měly zahnat a potlačit, *refoulée, verdrängt*. Jenže *Verdrängung* způsobuje neurózu. Jestliže smír znamená soucit a respekt s těmi, kteří čestně bojovali ve vlastní válce, tak odpouštět ještě neznamená zapomenout. Dokážu si přiznat, že Eichmann upřímně věřil tomu, co dělal, ale už bych mu neřekl, „Tak dobrá, vrať se a zkus to znovu.“ Jsme tu od toho, abychom si pamatovali, co se stalo, a abychom se zařekli, že to „jim“ už znovu nedovolíme.

Jenže kdo jsou ti oni?

Pokud máme na mysli totalitní režimy, které před druhou světovou válkou ovládaly Evropu, tak můžeme s klidem říct, že by se ve stejné podobě v odlišných historických souvislostech znovuobjevovaly jen obtížně. Pokud byl Mussoliniho fašismus postaven na myšlence charismatického vůdce,

korporatismu, utopii imperiálního osudu Říma, imperialistické touze podmanit si nová teritoria, rozjitřeného nacionalismu, ideálu celého národa sešikovaného v černých košilích, odmítání parlamentární demokracie a na antisemitismu, pak nemám problém uznat, že dnešní italská Alleanza Nazionale, pravicová partaj zrozená z poválečné Fašistické strany a MSI, má se starým fašismem jen pramálo společného. Stejně tak mě sice znepokojuje vzestup různých kvazi-nacistických hnutí u nás i jinde v Evropě a v Rusku, nemyslím si ale, že by se měl nacismus ve své původní podobě kdekoliv rozvinout jako celostátní hnutí.

Ačkoliv se politické režimy dají svrhnout a jakákoliv ideologie se dá kritizovat a zapírat, za každým režimem a jeho ideologií se skrývá způsob myšlení a cítění, seskupení kulturních návyků, obskurních instinktů a nevědomělých pohnutek. Nestraší po Evropě nějaký další duch (o dalších částech světa nemluvě)?

Ionesco pravil, že „záleží jen na slovech, zbytek jsou jen tlachy.“ Jazykové návyky jsou často důležitým znakem skrytých pocitů. Proto je na místě se ptát, proč se dá nejenom odboj, ale druhá světová válka obecně definovat jako boj proti fašismu. Kdybyste si znovu přečetli Hemingwayův román *Komu zvoní hrana*, zjistili byste, že hlavní hrdina Robert Jordan popisuje nepřátele jako fašisty, i když ve skutečnosti mluví o španělských Falangistech. A FDR se nechal slyšet, že „Vítězství amerického

lidu a jeho spojenců bude vítězstvím proti fašismu a mrtvé ruce despotismu, kterou představuje.“

V průběhu druhé světové války se Američanům, kteří se podíleli na bojích ve Španělsku, říkalo „předčasní antifašisté“. Myslelo se tím, že zatímco boj proti Hitlerovi ve čtyřicátých letech byl morální povinností každého správného Američana, bojovat ve třicátých letech proti Francovi už tolik nevonělo, protože se tím člověk musel postavit po bok komunistů a dalších levičáků. Proč se o třicet let později policistům, kterým se nepozdávaly kuřácké návyky amerických radikálů, nadávalo do fašistických prasat? Proč ne do cagoulardských prasat, falangských prasat, ustašských prasat, quislingských nebo nacistických?

Mein Kampf je manifest kompletního politického programu. Nacismus v sobě měl zabudovanou teorii rasismu a vyvolenosti árijské rasy, přesné ponětí degenerovaného umění, *entartete Kunst*, filosofii vůle k moci a filosofii *Übermensch*e. Nacismus byl jasně protikřesťanský a novopohanský směr, zatímco Stalinův *Diamat* (oficiální verze sovětského marxismu) byla nepokrytě materialistická a ateistická. Pokud tedy člověk totalitou míní režim, který veškeré jednání jednotlivce podřizuje státu a jeho ideologii, pak byl nacismus i stalinismus totalitními režimy.

Italský fašismus byl bez výhrady diktátem, zcela totalitní ale nebyl. Ne snad že by byl jakkoliv umírněný, spíše jeho ideologie byla filosoficky slab-

ší. Navzdory obecnému přesvědčení neměl italský fašismus žádnou zvláštní filosofii. Článek o fašismu podepsaný Mussolinim v Treccanské encyklopedii možná napsal nebo de facto inspiroval Giovanni Gentile, sám o sobě však vycházel z pozdně hegelianského pojetí absolutního a etického státu, jehož Mussolini nikdy zcela nedosáhl. Mussolini se neopíral o žádnou filosofii: vystačil si s rétorikou. Na počátku byl militantní ateista a pár let poté už podepisoval s církví úmluvu, podle které chodili biskupové žehnat fašistickým vlajkám. Ve svých raných protiklerikálních letech, podle jedné věrohodné zvěsti, údajně požádal Boha, aby do něj na důkaz své existence udeřil bleskem. Mussolini později ve svých proslovech zmiňoval Boží jméno, kde jen mohl, a nevadilo mu ani, když mu lidé říkali, že má Boží prozřetelnost.

Italský fašismus byl prvním pravicovým diktátem, který ovládl celou evropskou zemi. Všechna pozdější hnutí našla v Mussoliniho režimu svůj archetyp. Italský fašismus jako první zavedl vojenskou liturgii, folklor, ba i způsob oblékání – jeho černé košile měly mnohem větší dopad, než o jakém se kdy snilo Armanimu, Benettonovi i Versacemu naráz. Fašistické hnutí se na scéně objevilo teprve ve třicátých letech díky Mosleymu ve Velké Británii, dále v Litvě, Estonsku, Lotyšsku, Polsku, Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku, Řecku, Jugoslávii, Španělsku, Portugalsku, Norsku a dokonce i v Jižní Americe. Jen italský fašismus ale přesvědčil mnoho

evropských liberálních vůdců o tom, že tento nový režim přináší spoustu zajímavých společenských změn a že nabízí mírně revolucionářskou alternativu komunistické hrozbě.

Historická priorita se mi nicméně ani tak nejeví jako dostatečný důvod, proč by se zrovna slovo *fašismus* mělo stát synekdochou – tedy slovem, kterým lze zaměnit jakákoliv další totalitní hnutí. Ani ne proto, že v sobě fašismus zahrnoval všechny prvky pozdějších forem totality, a to určitým způsobem v jejich prazákladní formě. Právě naopak, fašismus neměl žádný prazáklad. Fašismus představoval *neurčitou* totalitu, jakousi koláž různých filosofických a politických ideálů, pelmel kontradikcí. Dokáže si někdo vůbec představit ryze totalitní hnutí, které by v sobě kombinovalo prvky monarchie a revoluce, Rudé Armády s Mussoliniho osobní *miliziou*, množství privilegií adresovaných církvi s násilným aparátem státního vzdělávání, absolutní státní dozor s volným trhem? Fašistická strana se u svého zrodu chvástala, že s sebou přinesla revoluční nový řád. Sama však byla financovaná nejkonzervativnějšími vlastníky pozemků, kteří si od ní slibovali kontrarevoluci. Fašismus byl ve svých počátcích republikánským hnutím. Prvních dvacet let však přežíval díky hlasité podpoře královské rodiny. Duce (nezpochybnitelný vůdce) se bratříčkoval s králem, kterému dokonce nabídl titul císaře. Jenže když král Mussoliniho v roce 1943 propustil ze svých služeb, strana se dva měsíce nato

znovuzrodila s německou podporou a pod standardou „sociální“ republiky. Zrecyklovala svůj starý revolucionářský scénář a jen do něj doplnila téměř jakobínský podtext.

Nacistická architektura byla jen jedna, stejně tak existoval jen jeden druh nacistického umění. Pakliže měl být architektem nacismu Albert Speer, nezbyvalo již místa pro Miese van der Rohe. Podobně i pod Stalinovou vládou nebylo vedle Lamarcka místo pro Darwina. V Itálii jistě působila řada fašistických architektů, ale jejich pseudo-Koloseím se začaly přibližovat řady nových druhů budov inspirovaných moderní racionalitou Gropia.

Neexistovala fašistická verze Zhdanova, která by jasně určovala kulturní linie. V Itálii se rozdávaly dvě důležité umělecké ceny. Premio Cremonu ovládal fanatický a nekultivovaný fašista Roberto Farinacci, který podporoval umění coby propagandu. (Vybauji si obrazy pojmenované „Poslech rádia s Duceho proslovem“ nebo „Duševní stavy nastolené fašismem.“) Premio Bergamo zase sponzoroval kultivovaný a v rámci možností tolerantní fašista Giuseppe Bottai, který bránil jednak koncept umění pro umění, ale i spoustu druhů avantgardního umění, které v Německu zkorumpovaní krypto-komunisti zakazovali.

Národním básníkem byl D'Annunzio, starý švihák, kterého by v Německu nebo Rusku okamžitě poslali před popravčí četu. Režimním bardem ho ustavili díky jeho vlastenectví a kultu hrdinství, při-

čemž obojí se v jeho díle mísilo s vlivem francouzské dekadence *fin de siècle*.

Vezměme si futurismus. Jeden by si myslel, že bude futurismus možné brát stejně jako expresionismus, kubismus nebo surrealismus za příklad *entartete Kunst*. Ranní italští futuristé ale byli nacionalisté. Z estetických důvodů podporovali italskou účast v první světové válce, oslavovali rychlost, násilí a riziko, které si určitým způsobem spojovali s fašistickým kultem mládí. Zatímco fašismus sám stavěl na základech Římské říše a znovuoobjevených venkovských tradicích, Marinetti (který prohlásil, že auto je krásnější než *Vítězství u Samotraké*, a chtěl zničit všechno včetně měsíčního svitu) byl jmenován do představenstva Italské akademie, která si měsíčního svitu naopak velmi považovala.

Spousta budoucích partyzánů a intelektuálů Komunistické strany se vzdělávalo v GUF, studentském spolku fašistické univerzity, který měl představovat kolébku nové fašistické kultury. Z podobných klubů se stal tavící kotel, kde se mohly bez jakékoliv ideologické kontroly mísit nové nápady. Ne že by členové těchto spolků tolerovali radikální názory, pár z nich však oplývalo dostatečným intelektem na to, aby je dokázali krotit.

Během těch prvních dvaceti let byla poezie Montaleho a dalších spisovatelů provázaných se skupinou jménem Hermetici jakousi reakcí na bombastický styl režimních básní. Tito umělci měli dovoleno vést ze své slonovinové věže tichý lite-

rární protest. Básníci hermetismu psali díla přesně opačného charakteru, než byl fašistický kult hrdinství a optimismu. Režim jejich nepokrytý, byť společensky nepostřehnutelný, protest toleroval, protože fašisté takto tajemnému jazyku nevěnovali přílišnou pozornost.

Nic z toho samozřejmě neznamena, že by byl italský fašismus tolerantní. Gramsciho zavřeli nadosmrti do vězení, opoziční lídři Giacomo Matteotti a bratři Rosselliové byli zavražděni, svobodný tisk se zrušil, odborové svazy rozpustily a političtí disidenti se převáželi na pusté ostrovy. Z legislativy se stala pouhá fikce a exekutiva (která zároveň ovládala legislativu a masová média) napřímo vydávala nové zákony, mimo jiné i zákon o ochraně rasy (formální italské gesto podpory budoucího holokaustu).

Protichůdný obraz, který tu popisuji, nebyl důsledkem tolerance, nýbrž politického a ideologického zmatení. Zmatení to však bylo rigidní, strukturované. Fašismus byl filozoficky vychýlený, emočně si ale pevně zakládal na jasných archetypech.

Dostáváme se tedy k mému druhému bodu: Nacismus byl jen jeden. Francův hyper-katolický falangismus se za nacismus označit nedá, protože ten je v základu pohanským hnutím, polyteistickým a proti-křesťanským. Tahle fašistická hra se nicméně dá hrát spoustou různých způsobů, aniž by bylo třeba měnit jí jméno. Pojetí fašismu se vlastně neliší od Wittgensteinova pojetí her. Hra může být sou-

těživá, ale nemusí, může k ní být zapotřebí nějaké zvláštní dovednosti, nebo také ne, může se v ní hrát o peníze, ale potřeba to není. Hry jsou různé aktivity, které podle Wittgensteinových slov spojuje pouze „rodinná podoba“. Vezměme si například následující řady:

1 2 3 4

abc bcd cde def

Řekněme, že existuje řada politických uskupení, z nichž to první by se dalo charakterizovat znaky abc, o druhé jako bcd, a tak dále. Druhá partaj se té první podobá ve dvou společných znacích; stejným způsobem je třetí podobná druhé a čtvrtá té třetí. Všimněme si ale, že třetí se podobá i první (spojuje je znak c). Nejzajímavější pak je čtvrté uskupení, které se jasně podobá druhému a třetímu, ale s prvním ho nespojuje vůbec nic. Díky nepřetržité sérii zmenšujících se podobností mezi první a čtvrtou partají ale i tak existuje, byť jen díky zdánlivé přechodnosti, určitá rodinná podoba.

Z fašismu se stal všeobjímající termín proto, že z tohoto režimu lze odstranit jeden i více prvků, a stále v něm člověk uvidí fašistické hnutí. Odeberte z fašismu imperialismus, a i tak dostanete Franca se Salazarem. Umažte kolonialismus a dostanete se na Balkán a k Ustaše. Přidejte k fašismu trochu radikálního anti-kapitalismu (o který Mussolini nikdy nejevnil přílišný zájem) a vykoukne na vás Ezra Pound.

Přimíchejte k němu keltskou mytologii a grálovskou mystiku (která si s oficiální verzí fašismu v ničem nezavdávala) a dostanete se k nejmávanějšímu fašistickým gurům, Juliu Evolovi.

Navzdory této neurčitosti si ale myslím, že se dá sepsat seznam prvků typických pro hnutí, které bych rád nazýval ur-fašismem, věčným fašismem. Tyto prvky nelze seskupit do jakéhokoliv organizovaného systému, protože si spousta z nich protičeří a zároveň jsou společné pro řadu dalších druhů despotismu a fanatismu. Stačí ale, aby se jeden někde objevil, a fašismus se kolem něj začne pomaličku utvářet.

1. Prvním znakem ur-fašismu je kult tradice. Tradicionalismus je samozřejmě mnohem staršího data než fašismus. Nejenom že byl příznačný pro kontrarevolucionářské katolíky v době po Velké francouzské revoluci, ale sám o sobě se zrodil v pozdní době helénistické v reakci na klasický řecký racionalismus. V oblasti Středomoří si lidé různých náboženství (většina z nich opojně přijímaná římským pantheonem) začali snít o zjevení obdrženém na úsvitu lidských dějin. Toto zjevení zůstalo podle tradiční mystiky po dlouhé věky zahaleno závojem zapomenutých jazyků – egyptskými hieroglyfy, keltskými runami, ve svítících obskurních asijských náboženství.

Tato nová kultura musela být *synkretická*. Synkretismus je podle slovníku „kombinací různých forem víry nebo vyznání,“ a taková kombinace musí

nevyhnutelně tolerovat protiklady. Každá původní zpráva obsahuje špetku moudrosti, a kdykoliv se zdá, že si jedna s druhou protirečí nebo se vzájemně vylučují, děje se tak jen z toho důvodu, že všechny alegoricky odkazují k té samé odvěké pravdě.

Tím pádem nelze dosáhnout jakéhokoliv vývoje ve vědě. Jestliže nám byla ta jediná pravda už jednou jasně řečena, nezůstává nám než si dokola vykládat její tajuplný význam.

Stačí se podívat na sylabus jakéhokoliv fašistického hnutí a člověk hned objeví spoustu tradicionalistických filozofů. Nacistickou gnosis přizívovaly tradicionalistické, synkretické, okultní prvky. Nejvýznamnější zdroj teorií nové italské pravice, Julius Evola, ve svých dílech mísil Svatý Grál se *Zápisy síónských starších*, alchymii se Svatou říší římskou národa německého. Už jen to, že italská pravice nedávno ve snaze dokázat svou otevřenost novým podnětům doplnila do sylabu díla od De Maistreho, Guenona a Gramsciho, je jen názornou ukázkou tohoto synkretismu.

Kdybyste se šli v amerických knihkupectvích podívat do polic označených štítkem New Age, našli byste tam i svatého Augustýna, který, co je mi tak známo, nebyl žádný fašista. Splácnout dohromady svatého Augustýna se Stonehenge, to už je ale jasnou známkou ur-fašismu.

2. Tradicionalismus implikuje *odmítnutí modernismu*. Fašisté i nacisti zbožňovali technologii, zatímco tradicionalisté ji zpravidla odmítali coby

protiklad tradičních duchovních hodnot. Ačkoliv byli nacisté pyšní na své průmyslové výdobytky, jejich chvála modernismu byla pouze pozlátkem ideologie založené na krvi a zemi (*Blut und Boden*). Odmítnutí moderního světa se maskovalo jako rozvracení kapitalistického způsobu života, především ale šlo o odmítnutí ducha roku 1789 (a samozřejmě také 1776). Osvícenectví, doba rozumu, se vnímalo jako počátek soudobé pokleslosti. Ur-fašismus lze tímto způsobem definovat jako *iracionalismus*.

3. Iracionalismus také závisí na kultu *činnosti pro činnost*. Jakákoliv činnost je krásná sama o sobě a musí tak být uskutečněna předtím, než o ní člověk začne rozjímat, tedy bez rozmyslu. Přemýšlení je forma kastrace a kultura, pro níž jsou symptomatické kritické postoje, je tím pádem automaticky podezřelá. Nedůvěra vůči intelektuálnímu světu byla odjakživa příznakem ur-fašismu – od Goeringova citátu („Jakmile někdo začne mluvit o kultuře, sahám po zbraní.“) až po časté používání výrazů typu „zdegenerovaní intelektuálové“, „chytrolíni“, „snobští páprdové“, „univerzity jsou hnízdem komoušů“. Oficiální fašističtí intelektuálové se z větší části věnovali útokům na moderní kulturu a liberální intelektuální sféru, která v jejich očích zrazovala tradiční hodnoty.

4. Žádná synkretická víra nedokáže odolat *analytické kritice*. Kritický duch vidí ve věcech rozdíly, a vytvářet rozdíly je známkou modernismu. Vědecká komunita si v moderní kultuře cení rozporů, pro-

tože v nich vidí způsob, jakým dosáhnout hlubšího poznání. Ur-fašismus v rozporech vidí zradu.

5. Nesoulad je mimo to znakem rozličnosti. Ur-fašismus ale roste a zneužíváním a přiživováním přirozeného *strachu z odlišnosti* se snaží dosáhnout všeobecného souhlasu. Fašisté, respektive jakákoliv protofašistická hnutí, v první chvíli varují před vnějšími vetřelci. Ur-fašismus je tak ze samotné definice rasistickým hnutím.

6. Ur-fašismus má základy ve frustraci jednotlivce nebo společnosti. Proto je jedním z historicky nejtypičtějších znaků fašismu apel k frustrované střední třídě – třídě trpící ekonomickou krizí nebo pocity politického zesměšnění a vystrašené tlaky nižších společenských vrstev. V současné době se ze starého „proletariátu“ stala poměrně buržoazní třída (a lumpeni mají na politickou scénu vstup více méně zakázán), takže si budoucí fašistické hnutí bude muset hledat diváky právě v ní.

7. Lidem, kteří se cítí ochuzeni o jasnou společenskou identitu, ur-fašismus sděluje, že jejich jediným privilegiem je to úplně nejzákladnější – že se všichni narodili ve stejné zemi. Zde se rodí nacionalismus. Poskytnout společnou identitu celému národu dokáží už jenom jeho nepřátelé. V jádru ur-fašistické psychologie se tak nachází *posedlost intrikami*, nejčastěji mezinárodními. Následovníci si musí připadat obklopeni nepřáteli. Nejsnadnějším způsobem, jak z těchto intrik ven, je apelovat na lidskou xenofobii. Intriky ale musí vycházet i zevnitř:

Zpravidla nejlepším terčem jsou Židé, protože u těch je ta výhoda, že jsou zároveň uvnitř i venku. V Americe je krásným příkladem posedlosti intrikami kniha *Nový světový řád* od Pata Robertsona, ale jak jsme již viděli, jemu podobných existuje spousta.

8. Následovníci si musejí připadat *zostuzeni* ostentativním bohatstvím a silou jejich nepřátel. Jako malého kluka mě učili smýšlet o Angličanech jako o lidech, co jedí pět jídel denně. Jedli častěji než chudší, zato strážlivější Italové. Židé jsou bohatí a vzájemně si pomáhají díky tajné síti společné výpomoci. Následovníci ale musejí věřit, že společně dokáží své nepřátele porazit. Neustálým posouváním řečnického ohniska jsou tak nepřátelé ve stejnou chvíli příliš silní a příliš slabí. Fašistické vlády jsou odsouzeny prohrávat války, protože nejsou konstitučně schopné objektivně vyhodnocovat sílu nepřátel.

9. Ur-fašismus neuznává boj o přežití, ale na věc se spíše dívá tak, že se život žije jen kvůli boji. *Pacifismus je tedy na rovni obcování s nepřítelem*. Je špatný, protože *život je nekonečný boj*. Člověk si tím ale zadělává na armageddonský komplex. Pakliže je třeba zneškodnit nepřítele, musí se nevyhnutelně schylovat ke konečné bitvě, po jejímž vítězství bude mít hnutí kontrolu nad celým světem. Takové „konečné řešení“ však implikuje pozdější období míru, zlatý věk, které si protiřečí s principy permanentního válčení. Tuto nesnáz se ještě žádnému fašistickému vůdci nepodařilo překonat.

10. Typickým příznakem reakčních ideologií je elitářství. V zásadě je totiž aristokratické. Aristokratické a vojenské elitářství krutým způsobem předznamenává *opovrhování slabšími*. Ur-fašismus se staví pouze na stranu *populárního elitářství*. Každý občas patří k těm nejlepším lidem na světě, členové partaje jsou ti nejlepší ze všech občanů a každý občas se může (ba by se dokonce měl) stát členem strany. Patriciové ale nemohou existovat bez plebejců. Vůdce ví, že mu jeho moc nebyla svěřena demokratickou cestou, ale že si ji vydobyl hrubou silou, a tím pádem také ví, že je jeho síla založena na slabosti mas. Jsou tak slabé, že potřebují a zaslouží si silného vládce. Jelikož je tato skupina hierarchizovaná (po vzoru vojenských útvarů), každý nadřazený vůdce opovrhne svými podřízenými, z nichž každý opovrhne těmi svými. Tímto způsobem se v populaci posiluje hromadné elitářství.

11. Každý člověk se tím pádem *učí stát hrdinou*. Hrdina je ve všech mytologiích výjimečným jedincem, zato v ur-fašistické ideologii je hrdinství norma. Tento kult hrdinství je úzce propojen s kultem smrti. Ne náhodou si Falangové vybrali jako svoje motto *Viva la Muerte* (do češtiny by šlo přeložit jako „Ať žije smrt!“). V nefašistických společnostech se smrt považuje za nepříjemnou součást života, již je třeba přijmout ve vši důstojnosti. Věřící lidé mají za to, že jde o bolestnou cestu k nadpřirozenému štěstí. Ur-fašističtí hrdinové naopak touží po hrdinské smrti, která jim je vyzdvihována jako nejlepší cena

za hrdinský život. Ur-fašističtí hrdinové se smrti nemohou dočkat. A čím jsou nedočkavější, tím více lidí sami připravují o život.

12. Jelikož jsou neustálá válka a hrdinství velmi obtížné hry, ur-fašisté přeměňují svou touhu po moci na sexuální touhu. Zde se skrývá původ *machismu* (který v sobě mísí jak odpor k ženám, tak i netoleranci a zatracování nestandardního sexuálního chování od celibátu až po homosexualitu). A protože i sex je obtížná hra, ur-fašisté ji hrají se zbraněmi, jimiž si v podstatě nahrazují vlastní falus.

13. Ur-fašismus staví na *selektivním populismu*, dalo by se říci i kvalitativním populismu. V demokratických společnostech mají občané individuální práva, společně však mají politický dopad jen z kvantitativního úhlu pohledu – každý se musí řídit rozhodnutím většiny. V ur-fašismu ovšem nemají jednotlivci práva žádná a lid se bere kvalitativně jako monolitická entita vyjadřující společnou vůli národa. Jelikož ale žádná velká skupina lidí nemůže mít společnou vůli, vůdce předstírá, že je jejím tlumočnickem. Občané ztratili moc delegovat a tak nejednají. Pouze vykonávají roli lidu. Lid se tak stává pouhou divadelní fikcí. Za dobrým příkladem kvalitativního populismu už nemusíme chodit do Říma na Piazza Venezia ani na norimberský stadion. V budoucnosti na nás čeká televizní či internetový populismus, v němž bude emoční odezva vybrané skupiny občanů prezentována a přijímána jako Hlas Lidu.

Ur-fašismus musí kvůli svému kvalitativnímu populismu vystupovat *proti „prohnilým“ parlamentárním vládám*. Jedna z prvních vět, kterou Mussolini pronesl na půdě italského parlamentu, zněla: „Mohl jsem z tohoto hluchého a ponurého místa udělat tábořiště pro své manipuly.“ Těmi myslel pododdíl tradičních římských legionářů. Téměř ihned poté pro své manipuly skutečně našel lepší ubytování, ale i tak záhy nechal parlament rozpustit. Kdykoliv začne politik zpochybňovat legitimitu parlamentu, protože podle něj nadále nereprezentuje hlas lidu, za rohem se skrývá ur-fašismus.

14. Jazykem ur-fašismu je novořeč. Myšlenku novořeči uvedl George Orwell ve svém románu *1984*, kde z ní udělal oficiální jazyk Angsocu, anglického socialismu. Prvky novořeči lze dohledat v různých formách diktátu. Všechny nacistické a fašistické učebnice byly psány zjednodušeným jazykem s elementární větou skladbou, čímž měly dosáhnout omezení komplexního, kritického myšlení. Dnes musíme být připraveni odhalit i další druhy novořeči, byť by na sebe braly podobu jinak nevinných populárních televizních pořadů.

15. 27. července 1943 ráno mi bylo řečeno, že se v rozhlase povídá, že fašismus zkolaboval a Mussoliniho zatkli. Když mě máma poslala koupit noviny, všiml jsem si, že u nejbližšího stánku měly všechny výtisky zcela odlišné tituly. Kromě toho jsem si uvědomil, že každý z těch titulků pravil něco jiného. Naslepo jsem jedny noviny koupil a přečetl si zprávu

podepsanou pěti nebo šesti politickými stranami – kromě jiných i stranou Democrazia Cristiana, Komunistickou stranou, Socialistickou stranou, Partito d'Azione a Liberální stranou.

Až do té chvíle jsem měl za to, že v každé zemi existuje jen jedna strana a že v Itálii to byla Partito Nazionale Fascista. Nyní mi došlo, že i u nás spolu mohla koexistovat celá řada různých partají. Měl jsem pod čepicí, takže mi okamžitě došlo, že tolik stran se nemohlo zrodit jen tak přes noc a musely dlouhou dobu existovat jako tajné organizace.

Zpráva z titulku oslavovala konec diktátu a návrat svobody: svobody slova, tisku, politického vyznání. Tato slova – „svoboda“, „diktát“, „nezávislost“ – jsem nyní četl poprvé v životě. Díky těmto novým slovům jsem se znovu narodil coby svobodný muž ze západu.

Musíme se mít na zřeteli, aby se na význam těchto slov znovu nezapomnělo. Ur-fašismus je stále kolem nás, byť občas převlečený v civilu. O kolik snadnější by bylo, kdyby se na světové scéně objevil někdo, kdo by začal hlásat: „Chci znovuotevřít Osvětím a chci na italská náměstí vrátit průvody Černých košil.“ Život ale tak snadný není. Ur-fašismus se může vrátit v tom nejnevinnějším přestrojení. Naší povinností je ho odhalit a ukázat na něj prstem – kterýkoliv den a v kterékoliv části světa. Za připomenutí stojí slova Franklina Roosevelta ze 4. listopadu 1938:

„Dovolím si prohlásit, že pokud se americká demokracie přestane jako živoucí síla posouvat

kupředu a přestane se dnem a nocí snažit mírovými prostředky vylepšovat život svým občanům, začne se v našich končinách rozrůstat podhoubí fašismu.“

Svoboda a nezávislost jsou nekonečné cíle.

Dovolte mi dnešní řeč ukončit básní od Franca Fortiniho:

*Sulla spalletta del ponte
Le teste degli impiccati
Nell'acqua della fonte
La bava degli impiccati.*

*Sul lastrico del mercato
Le unghie dei fucilati
Sull'erba secca del prato
I denti dei fucilati.*

*Mordere l'aria mordere i sassi
La nostra carne non è più d'uomini
Mordere l'aria mordere i sassi
Il nostro cuore non è più d'uomini.*

*Ma noi s'è letto negli occhi dei morti
E sulla terra faremo libertà
Ma l'hanno stretta i pugni dei morti
La giustizia che si farà.*

(Na zábradlí mostu
se jako potok vlní
jako slina tečou
hlavy oběšených.

Na tržišti na kočičích hlavách
leží nehty seřazených a zastřelených.
Na uschlé trávě v otevřených prostorách
vylámané zuby seřazených a zastřelených.

Hryzáme do vzduchu, do hlav,
pozbyli jsme lidskost
hryzáme do vzduchu, do hlav,
naše srdce pozbyla lidskost.

Pohlédli jsme však do očí padlých
a nastolíme na zemi svobodu
v pevně sevřených pěstech padlých
čeká spravedlnost.)

June 22, 1995

UR-FASCISM

By Umberto Eco

In 1942, at the age of ten, I received the First Provincial Award of Ludi Juveniles (a voluntary, compulsory competition for young Italian Fascists – that is, for every young Italian). I elaborated with rhetorical skill on the subject “Should we die for the glory of Mussolini and the immortal destiny of Italy?” My answer was positive. I was a smart boy.

I spent two of my early years among the SS, Fascists, Republicans, and partisans shooting at one another, and I learned how to dodge bullets. It was good exercise.

In April 1945, the partisans took over in Milan. Two days later they arrived in the small town where I was living at the time. It was a moment of joy. The main square was crowded with people singing and waving flags, calling in loud voices for Mimo, the partisan leader of that area. A former *maresciallo* of the Carabinieri, Mimo joined the supporters of General Badoglio, Mussolini’s successor, and lost a leg during one of the first clashes with Mussolini’s remaining forces. Mimo showed up on the balcony of the city hall, pale, leaning on his crutch, and with one hand tried to calm the crowd. I was waiting for his speech because my whole childhood had been marked by the great historic speeches of Mussolini,

whose most significant passages we memorized in school. Silence. Mimo spoke in a hoarse voice, barely audible. He said: "Citizens, friends. After so many painful sacrifices . . . here we are. Glory to those who have fallen for freedom." And that was it. He went back inside. The crowd yelled, the partisans raised their guns and fired festive volleys. We kids hurried to pick up the shells, precious items, but I had also learned that freedom of speech means freedom from rhetoric.

A few days later I saw the first American soldiers. They were African Americans. The first Yankee I met was a black man, Joseph, who introduced me to the marvels of Dick Tracy and Li'l Abner. His comic books were brightly colored and smelled good.

One of the officers (Major or Captain Muddy) was a guest in the villa of a family whose two daughters were my schoolmates. I met him in their garden where some ladies, surrounding Captain Muddy, talked in tentative French. Captain Muddy knew some French, too. My first image of American liberators was thus – after so many palefaces in black shirts – that of a cultivated black man in a yellow-green uniform saying: "*Oui, merci beaucoup, Madame, moi aussi j'aime le champagne . . .*" Unfortunately there was no champagne, but Captain Muddy gave me my first piece of Wrigley's Spearmint and I started chewing all day long. At night I put my wad in a water glass, so it would be fresh for the next day.

In May we heard that the war was over. Peace gave me a curious sensation. I had been told that permanent warfare was the normal condition for a young Italian. In the following months I discovered that the Resistance was not only a local phenomenon but a European one. I learned new, exciting words like *réseau, maquis, armée secrète, Rote Kapelle, Warsaw ghetto*. I saw the first photographs of the Holocaust, thus understanding the meaning before knowing the word. I realized what we were liberated from.

In my country today there are people who are wondering if the Resistance had a real military impact on the course of the war. For my generation this question is irrelevant: we immediately understood the moral and psychological meaning of the Resistance. For us it was a point of pride to know that we Europeans did not wait passively for liberation. And for the young Americans who were paying with their blood for our restored freedom it meant something to know that behind the firing lines there were Europeans paying their own debt in advance.

In my country today there are those who are saying that the myth of the Resistance was a Communist lie. It is true that the Communists exploited the Resistance as if it were their personal property, since they played a prime role in it; but I remember partisans with kerchiefs of different colors. Sticking close to the radio, I spent my nights – the windows closed, the blackout making the small space around

the set a lone luminous halo – listening to the messages sent by the Voice of London to the partisans. They were cryptic and poetic at the same time (*The sun also rises, The roses will bloom*) and most of them were “*messaggi per la Franchi*.” Somebody whispered to me that Franchi was the leader of the most powerful clandestine network in northwestern Italy, a man of legendary courage. Franchi became my hero. Franchi (whose real name was Edgardo Sogno) was a monarchist, so strongly anti-Communist that after the war he joined very right-wing groups, and was charged with collaborating in a project for a reactionary coup d’état. Who cares? Sogno still remains the dream hero of my childhood. Liberation was a common deed for people of different colors.

In my country today there are some who say that the War of Liberation was a tragic period of division, and that all we need is national reconciliation. The memory of those terrible years should be repressed, *refoulée, verdrängt*. But *Verdrängung* causes neurosis. If reconciliation means compassion and respect for all those who fought their own war in good faith, to forgive does not mean to forget. I can even admit that Eichmann sincerely believed in his mission, but I cannot say, “OK, come back and do it again.” We are here to remember what happened and solemnly say that “They” must not do it again.

But who are They?

If we still think of the totalitarian governments that ruled Europe before the Second World War we can easily say that it would be difficult for them to reappear in the same form in different historical circumstances. If Mussolini’s fascism was based upon the idea of a charismatic ruler, on corporatism, on the utopia of the Imperial Fate of Rome, on an imperialistic will to conquer new territories, on an exacerbated nationalism, on the ideal of an entire nation regimented in black shirts, on the rejection of parliamentary democracy, on anti-Semitism, then I have no difficulty in acknowledging that today the Italian Alleanza Nazionale, born from the postwar Fascist Party, MSI, and certainly a right-wing party, has by now very little to do with the old fascism. In the same vein, even though I am much concerned about the various Nazi-like movements that have arisen here and there in Europe, including Russia, I do not think that Nazism, in its original form, is about to reappear as a nationwide movement.

Nevertheless, even though political regimes can be overthrown, and ideologies can be criticized and disowned, behind a regime and its ideology there is always a way of thinking and feeling, a group of cultural habits, of obscure instincts and unfathomable. Ionesco once said that “only words count and the rest is mere chattering.” Linguistic habits are frequently important symptoms of underlying feelings. Thus it is worth asking why not only the Resistance but the Second World War was

generally defined throughout the world as a struggle against fascism. If you reread Hemingway's *For Whom the Bell Tolls* you will discover that Robert Jordan identifies his enemies with Fascists, even when he thinks of the Spanish Falangists. And for FDR, "The victory of the American people and their allies will be a victory against fascism and the dead hand of despotism it represents."

During World War II, the Americans who took part in the Spanish war were called "premature anti-fascists" – meaning that fighting against Hitler in the Forties was a moral duty for every good American, but fighting against Franco too early, in the Thirties, smelled sour because it was mainly done by Communists and other leftists. . . . Why was an expression like *fascist pig* used by American radicals thirty years later to refer to a cop who did not approve of their smoking habits? Why didn't they say: *Cagoulard pig*, *Falangist pig*, *Ustashe pig*, *Quisling pig*, *Nazi pig*?

Mein Kampf is a manifesto of a complete political program. Nazism had a theory of racism and of the Aryan chosen people, a precise notion of degenerate art, *entartete Kunst*, a philosophy of the will to power and of the *Urbemensch*. Nazism was decidedly anti-Christian and neo-pagan, while Stalin's *Diamat* (the official version of Soviet Marxism) was blatantly materialistic and atheistic. If by totalitarianism one means a regime that subordinates every act of the individual to the state and to its ideology,

then both Nazism and Stalinism were true totalitarian regimes.

Italian fascism was certainly a dictatorship, but it was not totally totalitarian, not because of its mildness but rather because of the philosophical weakness of its ideology. Contrary to common opinion, fascism in Italy had no special philosophy. The article on fascism signed by Mussolini in the *Treccani Encyclopedia* was written or basically inspired by Giovanni Gentile, but it reflected a late-Hegelian notion of the Absolute and Ethical State which was never fully realized by Mussolini. Mussolini did not have any philosophy: he had only rhetoric. He was a militant atheist at the beginning and later signed the Convention with the Church and welcomed the bishops who blessed the Fascist pennants. In his early anticlerical years, according to a likely legend, he once asked God, in order to prove His existence, to strike him down on the spot. Later, Mussolini always cited the name of God in his speeches, and did not mind being called the Man of Providence.

Italian fascism was the first right-wing dictatorship that took over a European country, and all similar movements later found a sort of archetype in Mussolini's regime. Italian fascism was the first to establish a military liturgy, a folklore, even a way of dressing – far more influential, with its black shirts, than Armani, Benetton, or Versace would ever be. It was only in the Thirties that fascist movements appeared, with Mosley, in Great Britain, and in Latvia,

Estonia, Lithuania, Poland, Hungary, Romania, Bulgaria, Greece, Yugoslavia, Spain, Portugal, Norway, and even in South America. It was Italian fascism that convinced many European liberal leaders that the new regime was carrying out interesting social reform, and that it was providing a mildly revolutionary alternative to the Communist threat.

Nevertheless, historical priority does not seem to me a sufficient reason to explain why the word *fascism* became a synecdoche, that is, a word that could be used for different totalitarian movements. This is not because fascism contained in itself, so to speak in their quintessential state, all the elements of any later form of totalitarianism. On the contrary, fascism had no quintessence. Fascism was a *fuzzy* totalitarianism, a collage of different philosophical and political ideas, a beehive of contradictions. Can one conceive of a truly totalitarian movement that was able to combine monarchy with revolution, the Royal Army with Mussolini's personal *milizia*, the grant of privileges to the Church with state education extolling violence, absolute state control with a free market? The Fascist Party was born boasting that it brought a revolutionary new order; but it was financed by the most conservative among the landowners who expected from it a counter-revolution. At its beginning fascism was republican. Yet it survived for twenty years proclaiming its loyalty to the royal family, while the Duce (the unchallenged Maximal

Leader) was arm-in-arm with the King, to whom he also offered the title of Emperor. But when the King fired Mussolini in 1943, the party reappeared two months later, with German support, under the standard of a "social" republic, recycling its old revolutionary script, now enriched with almost Jacobin overtones.

There was only a single Nazi architecture and a single Nazi art. If the Nazi architect was Albert Speer, there was no more room for Mies van der Rohe. Similarly, under Stalin's rule, if Lamarck was right there was no room for Darwin. In Italy there were certainly fascist architects but close to their pseudo-Coliseums were many new buildings inspired by the modern rationalism of Gropius.

There was no fascist Zhdanov setting a strictly cultural line. In Italy there were two important art awards. The Premio Cremona was controlled by a fanatical and uncultivated Fascist, Roberto Farinacci, who encouraged art as propaganda. (I can remember paintings with such titles as "Listening by Radio to the Duce's Speech" or "States of Mind Created by Fascism.") The Premio Bergamo was sponsored by the cultivated and reasonably tolerant Fascist Giuseppe Bottai, who protected both the concept of art for art's sake and the many kinds of avant-garde art that had been banned as corrupt and crypto-Communist in Germany.

The national poet was D'Annunzio, a dandy who in Germany or in Russia would have been sent

to the firing squad. He was appointed as the bard of the regime because of his nationalism and his cult of heroism – which were in fact abundantly mixed up with influences of French *fin de siècle* decadence.

Take Futurism. One might think it would have been considered an instance of *entartete Kunst*, along with Expressionism, Cubism, and Surrealism. But the early Italian Futurists were nationalist; they favored Italian participation in the First World War for aesthetic reasons; they celebrated speed, violence, and risk, all of which somehow seemed to connect with the fascist cult of youth. While fascism identified itself with the Roman Empire and rediscovered rural traditions, Marinetti (who proclaimed that a car was more beautiful than the *Victory of Samothrace*, and wanted to kill even the moonlight) was nevertheless appointed as a member of the Italian Academy, which treated moonlight with great respect.

Many of the future partisans and of the future intellectuals of the Communist Party were educated by the GUF, the fascist university students' association, which was supposed to be the cradle of the new fascist culture. These clubs became a sort of intellectual melting pot where new ideas circulated without any real ideological control. It was not that the men of the party were tolerant of radical thinking, but few of them had the intellectual equipment to control it.

During those twenty years, the poetry of Montale and other writers associated with the group called the Ermetici was a reaction to the bombastic style of the regime, and these poets were allowed to develop their literary protest from within what was seen as their ivory tower. The mood of the Ermetici poets was exactly the reverse of the fascist cult of optimism and heroism. The regime tolerated their blatant, even though socially All this does not mean that Italian fascism was tolerant. Gramsci was put in prison until his death; the opposition leaders Giacomo Matteotti and the brothers Rosselli were assassinated; the free press was abolished, the labor unions were dismantled, and political dissenters were confined on remote islands. Legislative power became a mere fiction and the executive power (which controlled the judiciary as well as the mass media) directly issued new laws, among them laws calling for preservation of the race (the formal Italian gesture of support for what became the Holocaust).

The contradictory picture I describe was not the result of tolerance but of political and ideological discombobulation. But it was a rigid discombobulation, a structured confusion. Fascism was philosophically out of joint, but emotionally it was firmly fastened to some archetypal foundations.

So we come to my second point. There was only one Nazism. We cannot label Franco's hyper-Catholic Falangism as Nazism, since Nazism is fun-

damentally pagan, polytheistic, and anti-Christian. But the fascist game can be played in many forms, and the name of the game does not change. The notion of fascism is not unlike Wittgenstein's notion of a game. A game can be either competitive or not, it can require some special skill or none, it can or cannot involve money. Games are different activities that display only some "family resemblance," as Wittgenstein put it. Consider the following sequence:

1 2 3 4
abc bcd cde def

Suppose there is a series of political groups in which group one is characterized by the features abc, group two by the features bcd, and so on. Group two is similar to group one since they have two features in common; for the same reasons three is similar to two and four is similar to three. Notice that three is also similar to one (they have in common the feature c). The most curious case is presented by four, obviously similar to three and two, but with no feature in common with one. However, owing to the uninterrupted series of decreasing similarities between one and four, there remains, by a sort of illusory transitivity, a family resemblance between four and one.

Fascism became an all-purpose term because one can eliminate from a fascist regime one or

more features, and it will still be recognizable as fascist. Take away imperialism from fascism and you still have Franco and Salazar. Take away colonialism and you still have the Balkan fascism of the Ustashes. Add to the Italian fascism a radical anti-capitalism (which never much fascinated Mussolini) and you have Ezra Pound. Add a cult of Celtic mythology and the Grail mysticism (completely alien to official fascism) and you have one of the most respected fascist gurus, Julius Evola.

But in spite of this fuzziness, I think it is possible to outline a list of features that are typical of what I would like to call Ur-Fascism, or Eternal Fascism. These features cannot be organized into a system; many of them contradict each other, and are also typical of other kinds of despotism or fanaticism. But it is enough that one of them be present to allow fascism to coagulate around it.

1. The first feature of Ur-Fascism is the cult of tradition. Traditionalism is of course much older than fascism. Not only was it typical of counter-revolutionary Catholic thought after the French revolution, but it was born in the late Hellenistic era, as a reaction to classical Greek rationalism. In the Mediterranean basin, people of different religions (most of them indulgently accepted by the Roman Pantheon) started dreaming of a revelation received at the dawn of human history. This revelation, according to the traditionalist mystique, had This new culture had to be *syncretistic*. Syncretism is not only, as the

dictionary says, "the combination of different forms of belief or practice"; such a combination must tolerate contradictions. Each of the original messages contains a silver of wisdom, and whenever they seem to say different or incompatible things it is only because all are alluding, allegorically, to the same primeval truth.

As a consequence, there can be no advancement of learning. Truth has been already spelled out once and for all, and we can only keep interpreting its obscure message.

One has only to look at the syllabus of every fascist movement to find the major traditionalist thinkers. The Nazi gnosis was nourished by traditionalist, syncretistic, occult elements. The most influential theoretical source of the theories of the new Italian right, Julius Evola, merged the Holy Grail with *The Protocols of the Elders of Zion*, alchemy with the Holy Roman and Germanic Empire. The very fact that the Italian right, in order to show its open-mindedness, recently broadened its syllabus to include works by De Maistre, Guenon, and Gramsci, is a blatant proof of syncretism.

If you browse in the shelves that, in American bookstores, are labeled as New Age, you can find there even Saint Augustine who, as far as I know, was not a fascist. But combining Saint Augustine and Stonehenge – *that* is a symptom of Ur-Fascism.

2. Traditionalism implies the *rejection of modernism*. Both Fascists and Nazis worshiped technol-

ogy, while traditionalist thinkers usually reject it as a negation of traditional spiritual values. However, even though Nazism was proud of its industrial achievements, its praise of modernism was only the surface of an ideology based upon Blood and Earth (*Blut und Boden*). The rejection of the modern world was disguised as a rebuttal of the capitalistic way of life, but it mainly concerned the rejection of the Spirit of 1789 (and of 1776, of course). The Enlightenment, the Age of Reason, is seen as the beginning of modern depravity. In this sense Ur-Fascism can be defined as *irrationalism*.

3. Irrationalism also depends on the cult of *action for action's sake*. Action being beautiful in itself, it must be taken before, or without, any previous reflection. Thinking is a form of emasculation. Therefore culture is suspect insofar as it is identified with critical attitudes. Distrust of the intellectual world has always been a symptom of Ur-Fascism, from Goering's alleged statement ("When I hear talk of culture I reach for my gun") to the frequent use of such expressions as "degenerate intellectuals," "eggheads," "effete snobs," "universities are a nest of reds." The official Fascist intellectuals were mainly engaged in attacking modern culture and the liberal intelligentsia for having betrayed traditional values.

4. No syncretistic faith can withstand analytical criticism. The critical spirit makes distinctions, and to distinguish is a sign of modernism. In modern

culture the scientific community praises disagreement as a way to improve knowledge. For Ur-Fascism, disagreement is treason.

5. Besides, disagreement is a sign of diversity. Ur-Fascism grows up and seeks for consensus by exploiting and exacerbating the natural *fear of difference*. The first appeal of a fascist or prematurely fascist movement is an appeal against the intruders. Thus Ur-Fascism is racist by definition.

6. Ur-Fascism derives from individual or social frustration. That is why one of the most typical features of the historical fascism was the *appeal to a frustrated middle class*, a class suffering from an economic crisis or feelings of political humiliation, and frightened by the pressure of lower social groups. In our time, when the old "proletarians" are

7. To people who feel deprived of a clear social identity, Ur-Fascism says that their only privilege is the most common one, to be born in the same country. This is the origin of nationalism. Besides, the only ones who can provide an identity to the nation are its enemies. Thus at the root of the Ur-Fascist psychology there is the *obsession with a plot*, possibly an international one. The followers must feel besieged. The easiest way to solve the plot is the appeal to xenophobia. But the plot must also come from the inside: Jews are usually the best target because they have the advantage of being at the same time inside and outside. In the U.S.,

a prominent instance of the plot obsession is to be found in Pat Robertson's *The New World Order*, but, as we have recently seen, there are many others.

8. The followers must feel humiliated by the ostentatious wealth and force of their enemies. When I was a boy I was taught to think of Englishmen as the five-meal people. They ate more frequently than the poor but sober Italians. Jews are rich and help each other through a secret web of mutual assistance. However, the followers must be convinced that they can overwhelm the enemies. Thus, by a continuous shifting of rhetorical focus, the enemies are at the same time too strong and too weak. Fascist governments are condemned to lose wars because they are constitutionally incapable of objectively evaluating the force of the enemy.

9. For Ur-Fascism there is no struggle for life but, rather, life is lived for struggle. Thus *pacifism is trafficking with the enemy*. It is bad because *life is permanent warfare*. This, however, brings about an Armageddon complex. Since enemies have to be defeated, there must be a final battle, after which the movement will have control of the world. But such a "final solution" implies a further era of peace, a Golden Age, which contradicts the principle of permanent war. No fascist leader has ever succeeded in solving this predicament.

10. Elitism is a typical aspect of any reactionary ideology, insofar as it is fundamentally aristocratic, and aristocratic and militaristic elitism cruelly

implies *contempt for the weak*. Ur-Fascism can only advocate a *popular elitism*. Every citizen belongs to the best people of the world, the members of the party are the best among the citizens, every citizen can (or ought to) become a member of the party. But there cannot be patricians without plebeians. In fact, the Leader, knowing that his power was not delegated to him democratically but was conquered by force, also knows that his force is based upon the weakness of the masses; they are so weak as to need and deserve a ruler. Since the group is hierarchically organized (according to a military model), every subordinate leader despises his own underlings, and each of them despises his inferiors. This reinforces the sense of mass elitism.

11. In such a perspective *everybody is educated to become a hero*. In every mythology the hero is an exceptional being, but in Ur-Fascist ideology, heroism is the norm. This cult of heroism is strictly linked with the cult of death. It is not by chance that a motto of the Falangists was *Viva la Muerte* (in English it should be translated as “Long Live Death!”). In non-fascist societies, the lay public is told that death is unpleasant but must be faced with dignity; believers are told that it is the painful way to reach a supernatural happiness. By contrast, the Ur-Fascist hero craves heroic death, advertised as the best reward for a heroic life. The Ur-Fascist hero is impatient to die. In his impatience, he more frequently sends other people to death.

12. Since both permanent war and heroism are difficult games to play, the Ur-Fascist transfers his will to power to sexual matters. This is the origin of *machismo* (which implies both disdain for women and intolerance and condemnation of nonstandard sexual

13. Ur-Fascism is based upon a *selective populism*, a qualitative populism, one might say. In a democracy, the citizens have individual rights, but the citizens in their entirety have a political impact only from a quantitative point of view – one follows the decisions of the majority. For Ur-Fascism, however, individuals as individuals have no rights, and the People is conceived as a quality, a monolithic entity expressing the Common Will. Since no large quantity of human beings can have a common will, the Leader pretends to be their interpreter. Having lost their power of delegation, citizens do not act; they are only called on to play the role of the People. Thus the People is only a theatrical fiction. To have a good instance of qualitative populism we no longer need the Piazza Venezia in Rome or the Nuremberg Stadium. There is in our future a TV or Internet populism, in which the emotional response of a selected group of citizens can be presented and accepted as the Voice of the People.

Because of its qualitative populism Ur-Fascism must be *against “rotten” parliamentary governments*. One of the first sentences uttered by Mus-

solini in the Italian parliament was "I could have transformed this deaf and gloomy place into a bivouac for my maniples" – "maniples" being a subdivision of the traditional Roman legion. As a matter of fact, he immediately found better housing for his maniples, but a little later he liquidated the parliament. Wherever a politician casts doubt on the legitimacy of a parliament because it no longer represents the Voice of the People, we can smell Ur-Fascism.

14. Ur-Fascism speaks Newspeak. Newspeak was invented by Orwell, in *1984*, as the official language of Ingsoc, English Socialism. But elements of Ur-Fascism are common to different forms of dictatorship. All the Nazi or Fascist schoolbooks made use of an impoverished vocabulary, and an elementary syntax, in order to limit the instruments for complex and critical reasoning. But we must be ready to identify other kinds of Newspeak, even if they take the apparently innocent form of a popular talk show.

On the morning of July 27, 1943, I was told that, according to radio reports, fascism had collapsed and Mussolini was under arrest. When my mother sent me out to buy the newspaper, I saw that the papers at the nearest newsstand had different titles. Moreover, after seeing the headlines, I realized that each newspaper said different things. I bought one of them, blindly, and read a message on the first page signed by five or six political parties – among

them the Democrazia Cristiana, the Communist Party, the Socialist Party, the Partito d'Azione, and the Liberal Party.

Until then, I had believed that there was a single party in every country and that in Italy it was the Partito Nazionale Fascista. Now I was discovering that in my country several parties could exist at the same time. Since I was a clever boy, I immediately realized that so many parties could not have been born overnight, and they must have existed for some time as clandestine organizations.

The message on the front celebrated the end of the dictatorship and the return of freedom: freedom of speech, of press, of political association. These words, "freedom," "dictatorship," "liberty," – I now read them for the first time in my life. I was re-born as a free Western man by virtue of these new words.

We must keep alert, so that the sense of these words will not be forgotten again. Ur-Fascism is still around us, sometimes in plainclothes. It would be so much easier, for us, if there appeared on the world scene somebody saying, "I want to reopen Auschwitz, I want the Black Shirts to parade again in the Italian squares." Life is not that simple. Ur-Fascism can come back under the most innocent of disguises. Our duty is to uncover it

"I venture the challenging statement that if American democracy ceases to move forward as a living force, seeking day and night by peaceful

means to better the lot of our citizens, fascism will grow in strength in our land.”

Freedom and liberation are an unending task.
Let me finish with a poem by Franco Fortini:

*Sulla spalletta del ponte
Le teste degli impiccati
Nell’acqua della fonte
La bava degli impiccati.*

*Sul lastrico del mercato
Le unghie dei fucilati
Sull’erba secca del prato
I denti dei fucilati.*

*Mordere l’aria mordere i sassi
La nostra carne non è più d’uomini
Mordere l’aria mordere i sassi
Il nostro cuore non è più d’uomini.*

*Ma noi s’è letto negli occhi dei morti
E sulla terra faremo libertà
Ma l’hanno stretta i pugni dei morti
La giustizia che si farà.*

(On the bridge’s parapet
The heads of the hanged
In the flowing rivulet
The spittle of the hanged.

On the cobbles in the market-places
The fingernails of those lined up and shot
On the dry grass in the open spaces
The broken teeth of those lined up and shot.

Biting the air, biting the stones
Our flesh is no longer human
Biting the air, biting the stones
Our hearts are no longer human.

But we have read into the eyes of the dead
And shall bring freedom on the earth
But clenched tight in the fists of the dead
Lies the justice to be served.)
– poem translated by Stephen Sartarelli

* * *

Umberto Eco
UR-FASCISM

Český překlad vznikl v rámci projektu UR-FASCISM
Z anglické verze Umberto Eco, Ur-Fascism,
publikovaný 22. června, 2015 v The New York
Review of Books přeložil David Koranda
Úvod Aleš Čermák
Grafický design Jakub Kovařík
Tisk XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
V roce 2019 vydalo nakladatelství Ausdruck Books
jako svou 27. publikaci

Projekt Ur-Fascism vznikl za podpory Magistrátu
hlavního města Prahy, Státního fondu kultury,
MČ Praha 1 a NADACE ŽIVOT UMĚLCE

A-B 27

Ur-Fascism is originally a name for a short speech that the Italian writer and philosopher Umberto Eco had in Columbia University in 1995. Czech readers have here the very first opportunity to read it translated in its entirety as part of a project by the same name introduced by actor and performer Jakub Gottwald.

His piece of the same alludes to one possible lines of interpretation, one possible ways of going before you get lost in the labyrinth of questions. What exactly is Gottwald trying to do, and what questions do we mean?

A discoverer cannot know what he is discovering until he actually does discover it, and it seems that this way of thinking is there long before he even realizes what it is that he would actually like to discover. How and why it happens like this remains a mystery but it is this process that is the reason why every work that has to do with the nature of order and tries to elaborate on its patterns cannot be taken trivially by its author.

Another option is to admit that the situation we are in is so bad that even the sharpest among us are giving up any attempts to look for something better. Gottwald is trying to show in his new work that the core of all of our issues nowadays is a bad way of thinking. And that the only – logical – way out is looking for a better way of thought.

Aleš Čermák

